

“חוצות אשקלון” – ישראלים בתוככי יהדות אמריקה

מוטיב ההתבוללות – כליאת הזהות היהודית או העלמתה בקרב הקהילה היהודית האמריקאית – קרש את הסיפורים זה לזה. גורל הישראלי היורד, הנחרץ מראש, משתלב לתוך חוויות קהילה זו. “הרבי גרינברג, תלמיד-חכם היודע גם עברית, ארכאית, ודאי היה מנסח זאת אחרת: הכל צפוי והרשות נתונה. אך רון בן-פורת, בכל פעם שניתנה לו הרשות בחר בצפוי. וכך המיט עליו אסון כמו ידיו”.

הסיפורים קריאים. שחם משרטט ומעצב את דמויותיו בנאמנות אך חדר מימדיותן משטחת אותן. מבנה הסיפורים ותיאורי הנוף במיוחד, הם מעשה יד מספר אמן. עם זאת, התפתחות העלילה כמעט צפויה מראש והנימה האירונית גלויה מדי. צילום העטיפה – “גנעפילטע פיש” בלחמניה, נוסח המבורגר של מקדונלד על צלחת וכוס נייר עם קוקה קולה משקף בצורה קולעת את תפיסת ההווה של הספר.

נ.ס.

בן פורת בסיפור שלפנינו מוצאים את מותם במנוסתם. “אסירי ציון” חרשים אלו, שנכשלו בחייהם בישראל, מכהנים כמנהיגים קהילתיים ומומחים לענייני ישראל ויהדות בקרב היהדות האמריקאית המצטיירת כדלת-ערכים, מרוקנת מתוכן, מתבוללת ושטופת תחרות ורדיפה אחר ממון. פטרוניתו של רון היא מילדרד, אשתו המזדקנת בעלת העבר הסוער של עשיר הקהילה. לאחר שירבתה בחברה חושפת את מעילתו בכספי-צבור (שיחות טלפון לישראל שלא בענייני הקהילה) עוברים רון וחברתו הישראלית זקלין סימון (יצאת עיירת-פיתוח) לביתה המתדרדר של זקנה שמשפחתה היתה מעמדית-התנוון של הקהילה היהודית המקומית עד שירדה מנכסיה. רון נרצח כשנחלץ לעזרת נערה כושית שנטפלה אליה חבורת פרחים. מילדרד בלאו מוצאת את מותה בתאונת דרכים, והרי בלאו, האלמן המרושן, פרש את כפותיו על זקלין היפה מהעיירה הזנוחה שבישראל.

ירושלים בסיפורי דוד שחר

מוצאה של האוכלוסיה המגוונת והרכבה העדתית, החברתי והכלכלי. אשר לדוד שחר, הנה “ביצירתו... משמש הנוף כמנוף רעיוני אידיאלי, וכאמצעי לביטוי תפישת עולמו האוניברסלית והמטפיסט שהיא בעת ובעונה אחת גם תפיסה חזיתית אינדיבידואליסטית בלתי-אמצעית, וגם תפישה ימיתית של המציאות” בפרק ראשון, “נופים בראי נפוג – על תפישת הזמן”, מפרשת המחברת שתפישת הזמן של שחר “הינה מעגלית-דינמית יצירתית ... מעין חזרה נצחית, אך גם בעלת צביון של התפתחות מתמדת... זוהי המשכיות מחזורית, ספיראלית, שבה משפיע העבר על המוסיקה הנשמעת בהנהגה, וההווה עם משקיע העבר שנצטרפו לו משפיע על העתיד”.

הזמן מוגדר כאובייקטיבי, אנושי-ביולוגי, משפחתי, היסטורי-לאומי,

הספר נותן חתך נרחב של יצירת דוד שחר וזיקתן ל“עיר הנצח”. הנחתה של המחברת היא, ש“דרכי עיצובו וציווריו של הנוף הירושלמי ביצירתו של סופר עברי מוכתבים ונקבעים במידה מכרעת על-ידי השקפותיו האידיאולוגיות, וזיקתו ורגשותיו האישיים”. בסקירה הקצרה על “דרכי עיצובה הספרותית-בנית של העיר ונופיה” בסיפורי יצחק שמי, יהודה בורלא, אהרון ראובני, דב קמחי, יעקב שטיינברג, י”ח ברנר, ש”י עגנון, חיים הזו, ישראל זרחי, עמוס עוז ועמליה כהנא-כרמון – היא מוכיחה את התיזה ש“נופי ירושלים עשויים לשמש אספקלריה לראי נפשו ועולמו של האמן המתמודד עמה”.

ד”ר כץ מצליחה לתאר במבוא – חבלי ירושלים – את ייחודה של העיר מבחינה היסטורית, טופוגרפית, אקלימית, צביונה המיבני וה“מגוון האנושי” שבה –

ובבואותיה, בקולותיה וצליליה ושלל צבעיה ואורותיה, וניחוחיה וטעמיה, במגן צורתיה ומתאריה ועצמיה... והעיר הזאת חיה ותוססת ונושמת, גם משתנה ומשנה פניה בלא הרף..."

לאור השינויים, מנתק שחר עצמו מן "הממשות החיצונית" ופונה ל"ממשות הפנימית", שנוקת ל"דמיונותיו" והזיותיו וחלומותיו וחרונותיו (ש) "הם לדידו הממשות האמיתית האחת (ובהם) נוסטלגיה ועצב, אך גם ריאליזם חושפני ונטורליזם גם וביקורת חברתית".

בפרק שלישי והאחרון בספר, דנה ד"ר כץ על "דמויות בירושלים – הנוף האנושי" ומטיבה לאפיין דמויות הנפשות המרכזיות ביצירתו של שחר ולתאר את "עולמו האמנותי והחזיוני של הסופר". לספר צורפו הערות וביבליוגרפיה.

ספרה של ד"ר שרה כץ ממצה את הנושא ויש בו כדי לספק לקורא המעיין בפרקיו בצורה מאלפת ומבהירה לא רק על מקומה של ירושלים בסיפורי דוד שחר – אלא על אופי ומשמעות יצירתו בכלל.

אבשלום

סוביקטיבי.

בפרק השני, "שקף המראות – על עיצוב הנוף", מביאה ד"ר כץ משפטים מספר מדבריו של דוד שחר בראיון עם יצחק בצלאל: "נולדתי בירושלים, אני אוהב אותה, שונא אותה... אך איני יכול להינתק ממנה" כלומר לגבי שחר ירושלים היא "מסגרת-חיים בעלת משמעות קיומית מרכזית", שיחסו אליה הוא דו-ערכי ("אמביואלנטי"). אף פרק זה עשוי לפי הגדרות ובחינות, שהן "מישורי ההשתקפויות של הנוף המוחשי-פיסי של ירושלים ביצירתו של שחר". ד"ר כץ מחלקת אותם לפי ארבעה קריטריונים: א. נוף טבעי דומם, של מרחב פתוח ב. נוף טבעי של מרחב תחום... מישור גיאוגרפי-היסטורי ג. נוף אנושי-סוביקטיבי... המישור ההיסטורי-האנושי, שזיקתו למרחב היא מתוך השלכה או הפנמה והסלמה.

בסיכומו של הפרק, שבו בורת ד"ר כץ מובאות מתוך סיפורי שחר המאירות ומלבנות את קביעותיה-בחינותיה, היא מציינת, ששחר נתן "ביטוי עז ועמוק לרחשי לבו אל העיר... ברבואות פניה

פרס למנויים חדשים

מנויים חדשים ל"בצרון" לשנה יקבלו

פרס-חינם

חוברת חורף-אביב, תשמ"ב ובו סיפור שלם של אהרון אפלפלד, מאמני הסיפור המובהקים – "הפסגה" שעדיין לא הופיע בספר במקורו העברי.

הסיפור, 73 עמודים, מגולל פרשת-חיים שלימה של מלון-אורחים באוסטריה טרם בוא השואה.

דמי מינוי: 12 דולר לשנה בארה"ב; 13 דולר בקנדה ובחו"ל. הכתובת:

BITZARON, P.O. Box 623, Cooper Station, N.Y. 10003. Tel. (212) 598-3987